

MARTE STRØM
Postdoc, Universitetet i Oslo

Foreldres arbeidstilbud

Par som får barn reduserer samlet sett sitt arbeidstilbud, i Norge, som i de fleste andre land. Et tiltak som nevnes for å øke småbarnsfamiliers arbeidstilbud er å redusere skatter, eventuelt gi skattefritak for vaskehjelp og lignende. For at slike tiltak skal virke, må småbarnsforeldres arbeidstilbud reagere positivt på en reallønnsøkning. Jeg viser at høyere reallønn har sterkere effekt på kvinners arbeidstilbud etter at de får barn, representert ved en positiv økning i egenlønnselastisiteten. Effekten motsvares imidlertid av en mer negativ krysslønnsseffekt for både menn og kvinner. Hvis mor får høyere lønn, vil hun jobbe mer, men mannen hennes vil jobbe mindre. Det er derfor en grense for hvor mye småbarnsfamiliers samlede arbeidstilbud kan økes med økonomiske insentiver.

INNLEDNING

Norske kvinner ligger i tet i arbeidsdeltagelse blant OECD-land, men også i deltidsarbeid. Over livsløpet skjer den første store nedgangen i arbeidstid etter at kvinnen får barn. Tilsvarende effekt er ikke observert for menn. Det forklares ofte med at mannen tjener mest i familien, slik at det lønner seg for familien som helhet at kvinnen tar hovedansvar for hjemmearbeidet. Imidlertid tjener nesten en fjerdedel av norske kvinner mer enn mannen, hvilket indikerer at arbeidsdelingen ikke utelukkende skjer etter økonomiske insentiver. Sammen med Sara Cools har jeg undersøkt hvor sterke lønnselastisitetene er i norske familier fire år før og etter barn, både egenlønnselastisiteten (hvor mange prosent arbeidstilbudet endres ved én prosent endring i egen lønn) og krysslønnselastisiteten (hvor mange prosent arbeidstilbudet endres ved én prosent endring i partners lønn)(Cools og Strøm, 2012).

En nedgang i arbeidstid etter barn kan potensielt reduseres hvis lønna økes. Da vil det for eksempel være relativt mer lønnsomt å ha barna i barnehagen deler av dagen i stedet for å passe dem selv. Hvor sterk denne substitusjonseffekten er, kan kvantifiseres ved å estimere lønnselastisiteter. Om substitusjonseffekten er sterkere etter barn, kan økonomiske insentiver i form av lønnsøkninger, reduserte skatter eller andre tiltak som øker reallønna ha en større positiv effekt på småbarnsforeldres arbeidstilbud enn for andre husholdninger med mindre hjemmearbeid.

BAKGRUNN

Når et par får barn øker behovet for arbeid i hjemmet radikalt. Det påvirker dermed avveiningen mellom hvor mange timer man skal være på jobb og hvor mange timer man skal være hjemme. Der avveiningen før barn i stor grad er mellom jobb og fritid, står avveiningen etter barn mellom

å arbeide flere timer i markedet eller å arbeide flere timer hjemme (ta vare på barnet) – i tillegg til fritid. Mengden hjemmearbeid kan endre betydningen av substitusjonseffekten relativt til inntektseffekten av en lønnsøkning. Hvis for eksempel arbeidet i hjemmet også kan kjøpes i markedet (som f.eks. barnepass), vil hjemmearbeid være et nærmere substitutt til utarbeid enn fritid. Dette er kjernen i Mincers (1962) analyse av kvinners økende yrkesdeltagelse. Der reallønnsøkninger på 1950-tallet var forbundet med lavere arbeidstid for menn (og dermed en teori om bakoverbøyde arbeidstilbudskurver), var det omvendt for kvinner. Reallønnsøkninger førte i samme periode til en sterk økning i kvinnelig arbeidsdeltagelse. Dette, ifølge Mincer, kunne tolkes som at kvinners substitusjonseffekt var sterkere fordi hjemmearbeid var en nær substitutt til utarbeid (mat og klær kan industriproduseres, barnepass kan også kjøpes i et marked). Høyere reallønn i markedet gjorde hjemmearbeidet mindre lønnsomt.

Flere studier har bekreftet dette empirisk. Blundell og MaCurdy (1999) rapporterer en median egenlønnselastisitet på 0.08 for gifte menn og 0.78 for gifte kvinner. Krysslønnselastisiteten er også høyere for kvinner enn menn (Kooreman og Kapteyn, 1986; Killingsworth, 1984; Devereux, 2004). En nyere studie av Blau og Kahn (2007) viser at kvinners lønnselastisiteter (egen- og krysslønnselastisiteten) har sunket i perioden 1980–2000 og nærmer seg menns lønnselastisiteter. En forklaring er synkende arbeidsmengde i hjemmet over tid. Å ta vare på barn er fortsatt noe som innebærer et stort behov for hjemmetid. All barnepass kan ikke kjøpes i markedet, men noe kan. Vår studie undersøker sammenhengen mellom det å ha barn og betydningen av substitusjonseffekten i arbeidstilbudets respons på lønnsøkning. Vi undersøker også den gjennomsnittlige effekten av det å få barn på menn og kvinners arbeidstilbud.

EMPIRISK METODE

Vi estimerer fire forskjellige ligninger. Utfallene vi ser på er kvinners og menns arbeidsdeltagelse og ukentlige timer. Disse forklares av egen og partners lønn, barn og interaksjonen mellom lønn og barn. Det er interaksjonsleddet mellom lønn og barn vi er mest interessert i; en positiv endring i egenlønnselastisiteten betyr at høyere lønn har et større positivt utslag på arbeidsdeltagelse eller ukentlige timer etter barn (eller motsatt: lavere lønn gir et større negativt utslag på arbeidstilbudet etter barn). Altså er substitusjonseffekten sterkere enn før barn. En negativ endring i krysslønnselastisiteten innebærer at dersom

partneren får høyere lønn vil dette ha en større negativ effekt på eget arbeidstilbud. Dette kan tolkes som større grad av substitusjon mellom partners timer etter barn, i tråd med Becker's (1974, 1981) teorier om at husholdningens arbeidsdeling bestemmes blant annet av partners komparative fortrinn.

Vi studerer et panel av norske husholdninger i årene 1997 til 2007. Vi bruker registerdata fra Statistisk Sentralbyrå for demografisk informasjon og informasjon om inntekt. For antall timer arbeidet i uken og et mål på timelønn, bruker vi Lønnsstatistikken. Måten vi identifiserer husholdninger, er at de får sitt første barn med hverandre i perioden 1993 til 2007. Vi studerer de fire siste årene før de får barn og de fire første årene etter barn slik at det er stor sannsynlighet for at mor og far er sammen. Vi bruker imidlertid ikke husholdninger der vi observerer at en forelder er registrert som enslig forsørger.

Fordi vi har et panel, kan vi kontrollere for uobserverbar tids-invariant heterogenitet ved å inkludere individ-faste effekter når vi estimerer effekten av barn på arbeidstilbudet direkte og på lønnselastisitetene. Siden husholdningene er de samme over perioden vi observerer dem, vil den individ-faste effekten fange opp faste kjennetegn ved husholdningen som kan forventes å påvirke både arbeidstilbudet, relative lønninger og beslutningen om å få barn (for eksempel synet på kjønnsroller, ambisjoner og så videre).

Vi har fortsatt et problem med uobserverbar heterogenitet som varierer over tid. For eksempel vil en mer ambisiøs person kanskje ha en høyere timelønn fordi han eller hun jobber mer. Det vil derfor være en positiv sammenheng mellom timelønn og antall timer der den kausale sammenhengen går i motsatt retning. For å begrense dette problemet, instrumenterer vi individets lønn med gjennomsnittslønna i samme gruppe, definert ved kjønn, fødselskohort, utdanningstype og bostedsregion. Ved å instrumentere lønn, reduserer vi også problemet med målefeil som potensielt kan være store når det gjelder timer og lønn. Denne måten å instrumentere lønn er vanlig i litteraturen om lønnselastisiteter (Blundell et al., 1998, Devereux, 2004 for eksempler).

EMPIRISKE RESULTATER

Jeg refererer her kun resultater fra spesifikasjonen med individfaste effekter og instrumenterte lønninger. Artikkelen inneholder også resultater uten dette.

Tabell 1: Effekten av lønn og barn på menn og kvinners arbeidsdeltagelse

	Kvinner		Menn
	Ukentlige timer	Arbeidsdeltagelse	Ukentlige timer
Barn	-0.12***	-0.10***	-0.018***
ln(Egen lønn)	-0.28	0.18***	-0.27***
ln(Egen lønn) x Barn	0.12***	0.27***	0.011
ln(Partners lønn)	0.069	0.12***	0.16
ln(Partners lønn) x Barn	-0.023	-0.093***	-0.044**

Note: Hver kolonne er lineære estimeringer med individfaste-effekter og instrumenterte lønninger. Utfallsvariablene er ln(ukentlige timer) (kolonne 1 og 3) og en dummy for arbeidsdeltagelse (kolonne 2). Vi inkluderer også kapital inntekt, årsummyer, aldersdummyer for begge partnere, en dummy for om man er gravid og en dummy for om man har et barn under ett år.

Kvinneres ukentlige arbeidstimer reduseres i gjennomsnitt 12 % idet de får sitt første barn, mens arbeidsdeltagelsen reduseres med 10 %. Vi finner også en stor endring i både egenlønnselastisiteten og krysslønnelastisiteten. Egenlønnselastisiteten for ukentlige timer øker med 0.12 etter barn, noe som betyr at en 1 % økning i lønna gir 0.12 % mer positivt utslag på ukentlige timer etter barn. For å veie opp den gjennomsnittlige reduksjonen i arbeidete timer på 12 %, krever det derfor en lønnsøkning på 100 % hvis effekten er lineær. Dette indikerer at lønnsendringer i liten grad styrer endringen i ukentlige timer etter barn, og at tiltak som reduserte skatter ville hatt liten effekt på småbarnsmødres arbeidstid. Det er en ikke signifikant, men negativ endring i krysslønnelastisiteten. For arbeidsdeltagelse er endringen i elastisiteter noe sterkere, 0.27 for egenlønnelastisiteten og -0.093 for krysslønnelastisiteten. Igjen skal det store lønnsøkninger til for å motvirke det store gjennomsnittlige fallet i arbeidsdeltagelse.

Å få barn har kun en liten effekt på arbeidstilbudet til menn. I gjennomsnitt reduseres ukentlige timer med 0.018 %, mens det er en gjennomsnittlig økning i menns arbeidsdeltagelse etter barn på 0.0052 % (altså helt mikroskopisk). Svært få menn endrer yrkesdeltagelse, og vi referer derfor ikke resultatene fra dette her fordi det sannsynligvis ikke er representativt for alle menn. Resultatene er med i artikkelen for fullstendighetens skyld. For menn er ikke endringene i lønnelastisiteter like store, noe som indikerer at det å passe barn i mindre grad er en substitutt til menns markedsarbeid. Dette kan skyldes ulike preferanser, normer eller andre forhold. Det er ingen signifikant endring i egenlønnelastisiteten, men en negativ endring i krysslønnelastisiteten på -0.044. Menn som har en kone som tjener mer etter at de har fått barn, vil derfor jobbe relativt mindre. Sett i sammenheng med den positive endringen

i kvinners egenlønnelastisitet indikerer dette at husholdningen etter barn substituerer flere timer innad i husholdningen. Hvis hennes lønn går opp, vil hun jobbe mer, mens han jobber mindre. Dette er også tegn på at det kan finnes en grense for hvor mye småbarnsfamiliers arbeidstilbud kan økes ved hjelp av økonomiske insentiver.

Både for menn og kvinner estimerer vi en negativ egenlønnelastisitet i perioden før barn. Det er ikke uvanlig i litteraturen (se Killingsworth, 1984). Hvis vi ikke inkluderer individfaste effekter, og dermed også bruker variasjon mellom individer, får vi positive egenlønnelastisiteter på 0.21 for kvinners ukentlige timer og 0.18 for kvinnelig arbeidsdeltagelse. For menn er egenlønnelastisiteten på 0.12 for menns ukentlige timer og 0.083 for menns arbeidsdeltagelse. Dette ligner metodisk på hvordan lønnelastisiteter blir estimert i tverrsnitts-studier som Blundell et al. (1998), Devereux (2004) og Blau og Kahn (2007). Lønnelastisitetene er noe mindre enn estimatene for USA i Blau og Kahn. I tverrsnitt er det altså slik at de med høyere lønn jobber mer.

KONKLUSJON

Småbarnsfamilier i Norge reduserer sitt arbeidstilbud når de får barn. I motsetning til mange andre land, skjer det en reduksjon i både menn og kvinners timer, men reduksjonen er klart størst for kvinner. Vi finner at kvinner som tjener relativt mer, reduserer timer relativt mindre. Betydningen av lønn endres etter barn, representert ved mer positiv egenlønnelastisitet og mer negativ krysslønnelastisitet. Den økte negative betydningen av partnerens lønn for begges arbeidstilbud indikerer at husholdningen i større grad substituerer timer seg i mellom etter barn, mens det for barn er en positiv sammenheng mellom partneres

arbeidstilbud. I familier der mor tjener mer, jobber hun mer, men noen av hennes økte timer motsvares av færre timer for far.

REFERANSER

Becker, G. S. (1974). A theory of social interactions. *Journal of Political Economy* 82(6), 1063–93

Becker, G. S. (1981). Altruism in the family and selfishness in the market place. *Economica* 48(189), 1–15

Blau, F. D. og Kahn, L. M. (2007). Changes in the labor supply behavior of married women: 1980–2000. *Journal of Labor Economics* 25(3), 393–438

Blundell, R., Duncan, A. og Meghir, C. (1998). Estimating labor supply responses using tax reforms. *Econometrica* 66(4), 827–861

Cools, S og M. Strøm (2012). Wage elasticities of spouses before and after having children. *Working paper*

Devereux, P.J. (2004). Changes in relative wages and family labor supply. *Journal of Human Resources* 39(3)

Killingsworth, M.R. (1984). *Labor supply*. Cambridge University Press

Kooreman, P. og Kapteyn, A. (1986). Estimation of rationed and unrationed household labour supply functions using flexible functional forms. *The Economic Journal* 96(382), 398–412

Mincer, J. (1962). Labor force participation of married women. I *Aspects of Labor Economics*, NBER Chapters, 63–106. National Bureau of Economic Research

SAMFUNNSØKONOMENE

For raske oppdateringer og nyheter, følg oss på facebook og twitter!

twitter.com/Samfunnsokonom

facebook.com/samfunnsokonomene